



STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Fælles forståelse og tværfagligt samarbejde

Anbefalinger til kommunale forvaltninger og skolars
arbejde med børn med støttebehov i skolen

Børne- og Undervisningsministeriet



Forord

Langt de fleste børn trives og udvikler sig i skolen. Men vi ser også en udvikling, hvor flere børn har behov for støtte eller tilpasning af læringsmiljøet for at kunne deltage i skolens fællesskaber, og hvor segregeringen fra alment skoler til specialundervisningstilbud stiger.

Det er disse børn og deres familier, denne publikation handler om.

En af vores opgaver som styrelse er at stille viden til rådighed for skoler og kommuner om, hvad der skaber kvalitet. Vi har derfor gennemført en omfattende undersøgelse, som belyser, hvad der fremmer og udfordrer kvaliteten i forløb for børn med støttebehov i skolen. På den baggrund har vi formuleret en række anbefalinger i to praksisrettede publikationer.

Vi håber, at I som ledere og fagprofessionelle vil læse undersøgelsen og vores praksisrettede anbefalinger med blik for, hvordan de kan omsættes til værdi i jeres lokale kontekst.

Undersøgelsen bidrager til en vigtig debat om børns deltagelse i skolens læringsfællesskaber. Det handler både om, hvordan vi forstår og reagerer på børns adfærd i fællesskabet, og hvordan vi sikrer det enkelte barns og klassens faglige udbytte.

Undersøgelsen viser, at det styrker kvaliteten, når fagprofessionelle arbejder aktivt med at tænke det enkelte barn og konteksten sammen, så tiltag og indsatser både kommer børn med støttebehov og klassefællesskabet til gode.

Hensynet til det enkelte barns behov står vel og mærke ikke i modsætning til hensynet til skolens fællesskab og læringsmiljø. Tværtimod er vores faglige anbefaling at arbejde med begge dele. Vi skal være ambitiøse på vores børns vegne og turde have forventninger til dem som *elever*, når de træder ind i skolens fællesskaber – også selvom de har det svært.

Det kræver, at vi indretter skolen til de elever, der er. Vi skal have blik for fællesskabet og sikre gode betingelser for, at elever kan trives og deltage. Derfor skal vi også have klare rammer og håndhæve fællesskabets regler – eksempelvis med støtte i ordensbekendtgørelsen.

Både når vi indretter læringsmiljøer og håndhæver fællesskabets regler er den undervisningsfaglige og pædagogiske autoritet central for at lykkes.

Vi håber, I vil få god brug af anbefalingerne!

God læselyst!

Julie Elm Vig Albertsen

Direktør

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet

Indhold

Indledning	4
Anbefalinger	6
Understøt en fælles forståelse	6
Skab gode rammer for tiltag og indsatser	6
Styrk det tværfaglige samarbejde	6
Understøt en fælles forståelse	7
Anbefaling 1: Sæt retning for et fælles blik på børn med fokus på børns kontekst og fællesskaber	7
Anbefaling 2: Skab en fælles forståelsesramme for arbejdet med børns behov i skolen	9
Skab gode rammer for tiltag og indsatser	11
Anbefaling 3: Skab rammer, der giver de fagprofessionelle mulighed for tæt samarbejde	11
Anbefaling 4: Skab adgang til sparring, viden og kompetencer i det pædagogiske arbejde	12
Anbefaling 5: Lav klare aftaler om ansvaret ved alle former for overgange og skift	13
Styrk det tværfaglige samarbejde	15
Anbefaling 6: Byg tætte og tillidsfulde relationer mellem forvaltning, PPR og skoler	15
Anbefaling 7: Etabler en tværfagligt anerkendende kultur	16

Indledning

Ledelsen i kommunale forvaltninger og på skoler har en vigtig opgave i at skabe et stærkt tværfagligt samarbejde om indsatser for børn med støttebehov. Det kan disse anbefalinger fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet understøtte.

At skabe deltagelsesmuligheder og imødekomme børns forskellige behov i skolen kan være en udfordrende opgave – særligt hvis der ikke er et velfungerende samarbejde på tværs af skoler og forvaltninger, herunder PPR. Derfor er det vigtigt, at ledelsen i forvaltninger og på skoler tager ansvar for at udvikle og fastholde en fælles forståelse af arbejdet med børn med støttebehov og skabe et tæt tværfagligt samarbejde mellem medarbejderne.

Styrelsens anbefalinger er baseret på dybdegående viden om familiers forløb

Anbefalingerne, eksemplerne og citaterne i denne publikation er baseret på en omfattende kvalitativ undersøgelse af forløb for børn med støttebehov og deres familier. Undersøgelsen er gennemført af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet i samarbejde med tre kommuner og bygger på interviews og workshops med forældre samt ledere og medarbejdere i forvaltning, skoler og dagtilbud.

Sådan kan ledelsen i forvaltninger og skoler bruge anbefalingerne

I kan bruge anbefalingerne som pejlemærker for, hvad I fokuserer på i arbejdet med at fastholde en fælles forståelse og et stærkt tværfagligt samarbejde. Der kan være forskellige måder at gribe det an på i praksis. Læs derfor anbefalingerne med blik for, hvordan de bedst om sættes i jeres lokale og konkrete kontekst.

Læs også Styrelsen for Undervisning og Kvalitets anbefalinger til samarbejdet mellem fagprofessionelle og familier på uvm.dk.

Anbefalingerne peger på handlinger, der afhjælper tre problemstillinger, som ifølge styrelsens undersøgelse ofte skaber udfordringer i arbejdet med børn med støttebehov:

1. **Forståelsen af børns adfærd og behov:** Flere fagprofessionelle beskriver, at området ofte er præget af en forståelse, der ser børns udfordringer som noget iboende hos barnet frem for et resultat af samspillet mellem barnet og dets omgivelser.
2. **Tværfaglig koordinering:** Undersøgelsen peger på en række organisatoriske udfordringer, der spænder ben for det tværfaglige samarbejde, herunder en mangelfuld koordinering og deling af viden og oplysninger.
3. **Kompetencer og handlemuligheder:** Flere fagprofessionelle peger på, at det kan føre til ekskluderende løsninger i undervisningen, når de mangler adgang til kompetencer, mulighed for sparring og tid til at udvikle inkluderende praksisser.

Kvalitet i det tværfaglige samarbejde

De fagprofessionelles viden, kompetencer og sparringsmuligheder er afgørende for kvaliteten i arbejdet med børn med støttebehov. Der er ofte mange fagprofessionelle involveret i børns forløb, men til tider mangler koordineringen af aftaler og indsatser mellem dem. Det viser forskning på området¹. Samtidig oplever personalet på skoler ofte, at de mangler gode rammer for at imødekomme forskellige børns behov². Det skaber et ønske om en mere stabil og tilgængelig tilstedeværelse af kommunens pædagogisk-psykologiske rådgivning (PPR) i skolerens forebyggende arbejde³.

For at skabe et godt tværfagligt samarbejde, er det vigtigt at udvikle og fastholde en fælles forståelse på tværs af faglige og organisatoriske skel. Det styrker kvaliteten i familiens forløb, når de mødes med en sammenhængende indsats og et blik på børnene, der fokuserer på børns kontekst og deltagelsesmuligheder i fællesskabet.



Anbefalingerne er en del af VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov – i Børne- og Undervisningsministeriet

Anbefalingerne i denne publikation skal læses i sammenhæng med VIBUS-afrapporteringen *'En almen grundskole, der kan mere for flere – Fagligt grundlag for en styrket indsats for elever med særlige behov.'* VIBUS-afrapporteringen giver vidensbaserede anbefalinger til, hvordan staten, kommuner og skoler kan arbejde med, at elever med særlige behov får indsatser eller tilbud i regi af undervisningsområdet, der modsvarer deres behov.

Anbefalingerne i denne publikation bygger på styrelsens undersøgelse af forløb for børn med støttebehov og deres familier, som er en af flere undersøgelser gennemført i regi af VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov. Anbefalingerne anviser konkrete handlevæje og opmærksomhedspunkter, der kan skabe kvalitet i familiens forløb.

VIBUS – Vidensenhed for børn og unge med særlige behov blev etableret af børne- og undervisningsministeren i april 2023 for at forbedre indsatsen for børn og unge med særlige behov. Formålet er at styrke arbejdet med inkluderende læringsmiljøer, specialpædagogisk støtte og specialundervisning, så flere børn og unge får den støtte, de har brug for.

¹ Kousholt, D. og Morin, A. (2023). *Samarbejde mellem PPR og skole. Pædagogisk indblik, nr. 22*. København: DPU og Aarhus Universitetsforlag.

² BUVM (2024). *Faktaark om rammerne for arbejdet med inkluderende læringsmiljøer. Udvalgte resultater fra Grundskolepanelet 2024*. København: Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Børne- og Undervisningsministeriet.

Tegtmeyer, T., Schoop, SR, Corydon, MK og Andreasen, AG (2024). *Særlige behov i skolen – En undersøgelse af forståelse, opdeling, organisering omkring og imødekomme af særlige behov i skolen*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

³ EVA (2023). *Undersøgelse af kommunernes pædagogisk-psykologiske rådgivning (PPR)*. Holbæk: Danmarks Evalueringsinstitut.

Anbefalinger

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har syv anbefalinger til, hvordan forvaltninger og skoler kan arbejde med at fastholde en fælles forståelse og udvikle det tværfaglige samarbejde om forløb for børn med støttebehov.



Understøt en fælles forståelse

1. Sæt retning for et fælles blik på børn med fokus på børns kontekst og fællesskaber
2. Skab en fælles forståelsesramme for arbejdet med børns behov i skolen



Skab gode rammer for tiltag og indsatser

3. Skab rammer, der giver de fagprofessionelle mulighed for tæt samarbejde
4. Skab lettere adgang til sparring, viden og kompetencer i det pædagogiske arbejde
5. Sørg for klare aftaler og ansvar ved alle former for overgange og skift



Styrk det tværfaglige samarbejde

6. Byg tætte og tillidsfulde relationer mellem forvaltning, PPR og skoler
7. Etabler en tværfagligt anerkendende kultur



Understøt en fælles forståelse

Forvaltningen og skoleledelsen bør understøtte, at børn med støttebehov trives og kan deltage i alment skolens læringsmiljøer. Det skaber kvalitet, når dette arbejde bygger på en fælles forståelse, der har blik for samspillet mellem barnet og konteksten omkring det.

Anbefaling 1: Sæt retning for et fælles blik på børn med fokus på børns kontekst og fællesskaber

Ledelsen i forvaltningen og på skolerne bør gå forrest i at udvikle og fastholde et blik på børn, der har øje for, at børns udfordringer og behov i skolen opstår i samspillet mellem barnet og de fællesskaber og rammer, det indgår i.

Det har størst virkning, hvis denne forståelse er fælles på tværs af kommunen. Ledelsen i forvaltningen og på skolerne bør derfor være opmærksomme på, at det fælles blik indarbejdes på tværs af alle institutioner og enheder, der arbejder med børn med støttebehov.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at når kommuner lykkes med at udvikle og fastholde en fælles kontekstbaseret tilgang, der har blik for samspillet mellem barnet og konteksten omkring det – som understøttes aktivt af ledelsen – så gør det en forskel for de fagprofessionelles mulighed for at imødekomme børns støttebehov.

Men det kan være svært at udvikle kontekstorienterede løsninger i praksis, selvom der er et ønske om det. Ifølge de interviewede fagprofessionelle skyldes det blandt andet et stort fokus på diagnoser, pres fra forældregrupper og afmagt blandt det pædagogiske personale.

Undersøgelsen peger på, at det risikerer at føre til en ekskluderende praksis, hvor fagprofessionelle og forældre hurtigt peger på, at barnet skal henvises til specialundervisning frem for at skabe deltagelsesmuligheder ved at justere i almenundervisningens rammer.

Jeres rolle som ledelse i forvaltningen

Styrelsen anbefaler, at I som kommune kigger på, om jeres forståelse af børn med støttebehov i jeres nuværende børne- og ungepolitik understøtter, at der i praksis også arbejdes med konteksten omkring børnene.

I kan for eksempel tage stilling til følgende:

- Hvordan kan I forankre en fælles forståelse i jeres organisering og i de tværgående møder mellem skole, forskellige enheder i forvaltningen og PPR?

- Hvordan kan I forankre et blik på børnene, der også fokuserer på deres kontekst, i henvisningsprocesser til specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand?

Jeres rolle som skoleledelse

Som skoleledelse bør I tale med det pædagogiske personale om, hvordan I kan arbejde med forståelsen af børn med støttebehov. I kan for eksempel sætte fokus på dette på årgangsmøder og teammøder på skolen. Inddrag desuden gerne skolebestyrelsen. Tag udgangspunkt i, at mange udfordringer kan forebygges, hvis børnene mødes af de rette rammer.

I kan for eksempel drøfte følgende:

- Hvad giver et kontekstbaseret blik på børn anledning til at justere på i jeres arbejde med at skabe deltagelsesmuligheder i skolens læringsmiljøer og tilrettelæggelsen af undervisning?
- Hvilke pædagogiske og didaktiske tilgange og metoder giver et kontekstbaseret blik på børn anledning til på skolen?

Sådan kan I gøre

Analyser fællesskaberne og miljøerne, før I henviser til specialpædagogisk støtte

Når et barn viser tegn på mistrivsel eller læringsvanskeligheder, bør I undersøge, hvordan barnet reagerer på de kontekster, det indgår i. Afsøg om der er noget i konteksten, der kan justeres for at fremme deres deltagelsesmuligheder.

Få børns ressourcer i fællesskabet i spil

Sæt fokus på, at det pædagogiske personale anvender løsninger, der bygger videre på børns styrker og muligheder. Alle børn har evner og kvaliteter, og de har lettere ved at indgå i skolens læringsmiljøer, når de kan få disse i spil.

I kan for eksempel inspirere personalet til at overveje følgende inddragende aktiviteter:

- Hvor oplever børnene succes sammen, og kan vi bygge videre på disse succesoplevelser for at styrke børnenes selvtillid og evne til at håndtere modgang?
- Hvornår er børnene mest trygge, og kan vi opbygge et fællesskab omkring børnene ved at give dem mulighed for at lave disse trygge aktiviteter sammen?
- Hvilke interesser og hobbyer har børnene, og kan vi tale ind i dem for at skabe deltagelsesmuligheder og opbygge et trygt forhold til de voksne?
- Hvordan kan SFO'er og fritidsinstitutioner understøtte børnenes fællesskaber og deltagelsesmuligheder?

I kan bruge disse fokuspunkter til at indarbejde et kontekstbaseret blik på børn i jeres mødekulturer, henvisningsprocesser og pædagogiske og didaktiske tilgange.

Mødekulturer	Henvisningsprocesser	Pædagogik og didaktik
- Fokuser på børns styrker, når I taler om, hvordan I bedst inkluderer dem. - Fokuser på at få mange perspektiver på barnet konstruktivt i spil, herunder forældres og børns. - Anerkend, at der kan være modstridende opfattelser af børns adfærd og relevant støtte. - Undgå fortællinger, der fremstiller børns adfærd som resultat af iboende karaktertræk.	- Sørg for, at målet først og fremmest er at finde løsninger, der gør, at barnet kan inkluderes i skolens fællesskaber. - Skab en grundig dialog om mulighederne og fremtidsperspektiver i almen skolen hhv. specialundervisningstilbud. - Italesæt aktivt, at diagnoser i sig selv ikke er afgørende for at finde gode løsninger eller for at få adgang til støtte.	- Afsøg om der kan justeres i læringsmiljøet, når I skal finde løsninger på børns udfordringer. - Giv skolerne mulighed for at observere hinandens praksis og tale om, hvordan de tilrettelægger indsatser med fokus på konteksten og fællesskabet. - Gør det tydeligt fra ledelsen, at man også lykkes som lærer ved at skabe deltagelsesmuligheder for alle børn i klassen.

Anbefaling 2: Skab en fælles forståelsesramme for arbejdet med børns behov i skolen

Børns behov kan være komplekse, og der kan være mange perspektiver på, hvordan de skal forstås. Der er derfor en styrke i, at forskellige fagligheder bidrager med netop deres blik på, hvad der er på spil i barnets liv.

For at få mest muligt værdi af de flerfaglige perspektiver er det vigtigt, at ledere og medarbejdere i børns forløb har et fælles grundlag for at forstå og analysere børns adfærd og reaktioner, samt hvad der skal til for at skabe udvikling og trivsel for børnene.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det gør en forskel for fagprofessionelles samarbejde og fælles forståelse, når forvaltningen og skolerne organiserer aktiviteter (kurser, tværfaglig sparring, mv.), der giver medarbejderne et fælles afsæt for arbejdet med børn med støttebehov.

I citatet nedenfor fremhæver en skoleleder for eksempel værdien af et fælles mentaliseringskursus for alle, der arbejder med børn og unge:

"Alle i kommunen har fået et mentaliseringskursus for at have en fælles ramme at tale ind i, som både går på individet, men også fællesskabet. Og det har været virkelig værdifuldt. Jeg tror ikke, at alle var parate til det fra starten, men det har jo også betydning for ens arbejdsmiljø, for det giver en forståelse for sig selv og for ens kollegaer."

Den fælles forståelsesramme er også vigtig for forældrenes oplevelse af deres barns forløb og deres samarbejde med de involverede fagprofessionelle. Flere af forældrene i undersøgelsen fortæller, at det kan gøre dem utrygge og frustrerede, hvis de møder forskellige blikke på deres barns støttebehov og mulige løsninger.

Jeres rolle som ledere i forvaltning og på skoler

Styrelsen anbefaler, at I undersøger, hvordan I kan udvikle en fælles forståelsesramme, som alle i forvaltninger, forvaltningsenheder og skoler kan tage udgangspunkt i, når de samarbejder om at skabe deltagelsesmuligheder for børn med støttebehov i skolen.

Sådan kan I gøre

I kan for eksempel styrke et fælles sprog og en fælles forståelsesramme blandt alle involverede ledere og medarbejdere ved hjælp af:

- Fælles pejlemærker for, hvilket vidensafsæt arbejdet med børn med støttebehov skal tage udgangspunkt i
- Fælles begreber for, hvordan man taler om de udfordringer, som børn kan opleve
- Fælles analysemodeller for at forstå udfordringer og sætte dem i relation til forskellige handlemuligheder
- Fælles pejlemærker for, hvornår børn lykkes i skolens fællesskaber, og hvad målet er for indsatser og tiltag.

Det er vigtigt, at der gives mulighed for, at det pædagogiske personale på skolerne kan indarbejde ny viden og nye begreber i deres daglige praksis, så de kan bygge oven på deres eksisterende praksis.



Skab gode rammer for tiltag og indsatser

Forvaltningens og skolens ledelse bør styrke de organisatoriske rammer, så medarbejderne kan samarbejde på tværs af faglige og organisatoriske skel. Det er vigtigt, at det pædagogiske personale på skolerne har handlemuligheder og adgang til relevant viden.

Anbefaling 3: Skab rammer, der giver de fagprofessionelle mulighed for tæt samarbejde

Det har stor betydning for de fagprofessionelles arbejde, at de har plads i hverdagen til at yde den indsats, omsorg og opmærksomhed, det kræver at være til stede for børn og deres familier, når børn oplever udfordringer. Det er desuden vigtigt, at de har tid til at mødes og sparre med fagfæller om at finde gode handlemuligheder.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse peger på, at kvaliteten i forløb for børn med støttebehov i høj grad afhænger af et velfungerende tværfagligt samarbejde – internt på skolen og mellem skole, PPR og forvaltning. De interviewede fagprofessionelle fortæller dog, at der ofte er organisatoriske barrierer, som udfordrer de fagprofessionelles mulighed for at mødes, vidensdele, planlægge og sparre med hinanden.

Samtidig viser undersøgelsen gode eksempler på, at mange af barriererne kan nedbrydes ved at sætte samarbejdet mere i system – for eksempel ved at etablere faste koordineringsmøder mellem PPR og skoler eller ved at planlægge skemaer og arbejdstid i fællesskab, så forskellige fagprofessionelle i højere grad har mulighed for at mødes.

Jeres rolle som ledere i forvaltning og på skoler

Styrelsen anbefaler, at forvaltningen og skoleledelsen afsøger, hvordan I kan skabe de rette organisatoriske og praktiske betingelser, for at de fagprofessionelle kan arbejde tæt sammen om at skabe deltagelsesmuligheder i skolens fællesskaber og imødekomme børns behov.

Sådan kan I gøre

I kan for eksempel fokusere på:

- At skabe bedre mulighed for deling af oplysninger mellem fagprofessionelle i forskellige forvaltninger og institutioner. Hvis de fagprofessionelle ikke har klare procedurer og gode systemer til at dele information, kan relevante oplysninger let kan gå tabt. Det kan skabe udfordringer i samarbejdet.

- At skabe rum i medarbejderes kalendere, så de har mulighed for at sparre og planlægge deltagelsesfremmende undervisning med hinanden. Forvaltningen og skoledelen kan for eksempel koordinere planlægningen af årshjul og kalendere for de faggrupper, der samarbejder om børn med støttebehov i skolen.
- At undgå at binde de fagprofessionelles tid i for mange mødeaktiviteter, så de har tid til og mulighed for at arbejde tæt på børnene. Det gælder både lærere, pædagoger og PPR-medarbejdere.

Anbefaling 4: Skab adgang til sparring, viden og kompetencer i det pædagogiske arbejde

Når det pædagogiske personale ikke ved, hvordan de kan hjælpe børn, der oplever udfordringer i skolen, ender de til tider med at isolere børn fra deres klassemiljøer i mangel på andre handlemuligheder. Det kan for eksempel være at tage enkelte børn ud af klassen og give dem lov til at lave opgaver i et separat lokale, hvor de ikke forstyrrer i undervisningen. Sådanne løsninger bidrager dog ikke til fremme børns deltagelsesmuligheder og trivsel i klassen.

Det er derfor vigtigt, at ledelsen hjælper medarbejderne på skolen med at finde frem til løsninger, der kan give børn muligheder for at deltage i almenundervisningen.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at det pædagogiske personales kompetencer og oplevelse af handlemuligheder er afgørende for at kunne iværksætte rettidige og relevante løsninger, der formår at skabe deltagelsesmuligheder i fællesskabet for børn med støttebehov. Hvis personalet oplever afmagt, kan den lette løsning ofte være at tage barnet ud af klassen.

Undersøgelsen viser også, at det er vigtigt, at det pædagogiske personale på skolerne har adgang til sparring med ressourcepersoner og PPR. De interviewede fagprofessionelle på skolerne og i PPR fremhæver, at det gør en forskel, når opkvalificering og sparring er praksisnær og tager udgangspunkt deres eksisterende arbejdsgange og –metoder.

I citatet nedenfor fremhæver en PPR-leder for eksempel værdien af at arbejde med kulturen og personalets oplevelse af handlemuligheder:

”Derudover er det vigtigt at arbejde med kulturen og med de voksnes mestringskompetencer, og personalets oplevelse af, at der er handlemuligheder, så man som voksen føler sig kompetent til opgaven. Der er ikke noget mere ekskluderende, end når voksne går i afmagt. Det er virkelig svært at komme tilbage fra, hvis først nogle lærere er gået i afmagt og ikke kan se muligheder. Så har de voksne brændt broerne. Derfor er det vigtigt, at de voksne hurtigst muligt får nye handlemuligheder, når tingene er svært, og at de ser det som deres opgave at afsøge de handlemuligheder.”

Jeres rolle som skoleledelse

Styrelsen anbefaler, at ledelsen på skolen har fokus på, om det pædagogiske personale har adgang til den nødvendige viden og de rette kompetencer til at reagere hensigtsmæssigt, når et barn mistrives i skolen og har svært ved at deltage.

Sådan kan I gøre

Giv lærere og pædagoger lettere adgang til praksisnær sparring med ressourcepersoner eller PPR, og afsæt tid til, at de kan indgå i planlægningen af undervisningen og skoledagen.

Når PPR-medarbejdere kan sparre med det pædagogiske personale om planlægningen af undervisningen og skoledagen, kan deres viden hurtigere indarbejdes i den daglige praksis. Det giver lærere og pædagoger bedre betingelser for at skabe deltagelsesmuligheder. Derfor har det god effekt, når forvaltningen og skoleledelsen sikrer en god fordeling af ressourcepersoner på skolerne, så alle medarbejdere kan få adgang til at sparre med dem.

Det er desuden en forudsætning, at forvaltningen medvirker til at sikre, at PPR kan arbejde mere konsultativt ude på skolerne.

Anbefaling 5: Lav klare aftaler om ansvaret ved alle former for overgange og skift

Grundig overlevering på tværs af overgange i børns skolegang eller ved personaleskift er vigtigt for at sikre børns deltagelsesmuligheder og trivsel. Når de personer, der arbejder tæt på børnene, stopper eller udskiftes, kan det udfordre den struktur og den tryghed, børn har brug for. På samme vis kan forældre blive forvirrede og bekymrede, hvis deres samarbejdspartnere i skoler og forvaltninger udskiftes uden de er forberedt på det.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse viser, at overgange mellem kontekster (klassetrin, skoler, kommuner, mv.) og skift i medarbejdere ofte kan skabe udfordringer i forløb for børn med støttebehov. Det kan påvirke børnenes trivsel, især hvis de er særligt sårbare over for ændringer i vanter, rutiner og rammer. Det kan også have betydning for vidensdelingen mellem fagprofessionelle og for sammenhængen i indsatser og tiltag.

De interviewede fagprofessionelle peger på, at det er vigtigt at sikre en god overlevering af viden om børns situation – for eksempel ved at udarbejde grundige overleveringspapirer, ved at organisere støttetiltag i teams og ved at en medarbejder fra den afgivende institution deltager i opstarten på den nye institution.

I citatet nedenfor fremhæver en lærer for eksempel, hvordan udskiftninger kan håndteres:

”Vi opdelte børnene i to hold, og matematiklæreren skulle så have haft det ene, men fordi han var syg, så overtog en anden lærer hurtigt. Så vi tog stadigvæk afsted, som vi har fortalt børnene. De opdagede slet ikke, at der var lavet om. Vi var bare hurtige til at sige, at det var en anden, der skulle med, og han præsenterede så, hvad de skulle lave. Det handler om at sørge for, at det er kendte voksne hele tiden, og at strukturen i klassen er den samme.”

Jeres rolle som ledere i forvaltning og på skoler

Styrelsen anbefaler, at forvaltningen og skoleledelsen udvikler retningslinjer for grundig overlevering og systematikker, der kan imødekomme de brud, der kan følge af overgange og skift på tværs af institutioner og medarbejdere.

Sådan kan I gøre

Den sårbarhed, der kan følge af personaleudskiftninger, kan for eksempel forebygges ved at:

- Organisere arbejdet med støttetiltag, så flere fagprofessionelle i teamet har kendskab til tiltag målrettet klassen og bestemte børn. Dermed kan medarbejdere i teamet lettere kan tage over i tilfælde af personaleudskiftning.
- Lave tydelige retningslinjer for overlevering af erfaringer og viden for at sikre et fortsat kendskab til børns og klassefællesskabers behov på trods af udskiftninger.
- Sikre en grundig overlevering af viden og erfaringer om børnene, når de skifter mellem en institution eller et klassetrin, så vigtige opmærksomheder og virksomme tiltag videreføres, når de starter op i en ny kontekst.



Styrk det tværfaglige samarbejde

Det er vigtigt, at I opbygger et tæt tværfagligt samarbejde, hvor flere faglige perspektiver bringes i spil. Det kræver, at kommunens organiseringer og processer giver mulighed for et tæt og tillidsfuldt samspil mellem forskellige fagligheder.

Anbefaling 6: Byg tætte og tillidsfulde relationer mellem forvaltning, PPR og skoler

Det er vigtigt, at det pædagogiske personale let kan få adgang til PPR. Det kræver et løbende samarbejde mellem PPR og skolerne om tilrettelæggelsen af undervisningen og skoledagen og om opmærksomheder vedrørende både klassefællesskaber og bestemte børn.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

De kommuner, der har deltaget i undersøgelsen, har oplevet gode erfaringer med at omprioritere PPR's opgaver, så de har tid til konsultative indsatser med fokus på faglig sparring, supervision og aktionslæring. Det gør ifølge kommunerne en stor forskel.

I citatet nedenfor fremhæver en afdelingsleder i PPR for eksempel sine visioner for et mere praksisnært PPR:

"Det er jo netop tanken med det praksisnære PPR (...) Når vi får lov til at gå ind og have et tæt samarbejde med lærerne, hvor vi ses hyppigt, og hvor afmagtsfølelsen ikke får lov til at få overtaget. Når der bliver givet tid til supervision, og når lærerne og pædagogerne har tid til at forberede sig sammen om opgaven, og det bliver knyttet sammen med loops, altså aktionslæringsforløb, hvor man evaluerer på indsatserne over tid, jamen så skaber det forløb med meget, meget høj kvalitet."

Styrelsens undersøgelse peger også på, at stærke relationer mellem skoler og PPR gør det nemmere for det pædagogiske personale at inddrage PPR's viden i det tidlige og forebyggende arbejde. Det er dog en gennemgående fortælling blandt de fagprofessionelle, at samarbejdet med PPR ofte hæmmes af, at PPR er under stort pres som følge af en høj arbejdsbelastning og krav om individuelle psykologiske vurderinger.

Jeres rolle som ledere i forvaltning og på skoler

Styrelsen anbefaler, at ledelsen i forvaltning og på skoler prioriterer PPR's konsultative arbejde med personalet på skolerne.

Sådan kan I gøre

I kan for eksempel arbejde med følgende tiltag:

- **Faste mødefora:** Sørg for, at skolen og PPR har faste mødefora, hvor skolen kan få forebyggende sparring, der er uafhængig af arbejdet med konkrete sager. Møderne kan for eksempel organiseres som tværfaglige konferencer eller ved, at PPR deltager i teammøder på skolerne.
- **Praksisnær sparring:** Sørg for at prioritere, at PPR giver konsultativ og praksisnær sparring, så PPR kan deltage i skolernes tilrettelæggelsen af inkluderende læringsmiljøer.
- **Refleksions- og planlægningstid:** Sørg for at afsætte refleksions- og planlægningstid til lærere og pædagoger, hvor de kan omsætte sparring og vejledning fra PPR i deres tilrettelæggelse af undervisningen og skolen.

Anbefaling 7: Etabler en tværfagligt anerkendende kultur

For at fagprofessionelle kan lykkes med at skabe deltagelsesmuligheder i undervisningen og i skolen som helhed, er det vigtigt, at de kan bruge hinandens kompetencer konstruktivt – både i planlægningen og udførelsen.

Anbefalingen bygger på styrelsens undersøgelse

Styrelsens undersøgelse peger på, at det tværfaglige samarbejde fungerer særligt godt, når pædagoger, ressourcepersoner og andre fagligheder indgår som en integreret del af undervisningen. Det kræver ifølge de interviewede fagprofessionelle, at medarbejderne på skolen anerkender værdien af hinandens faglige perspektiver og tilgange og bruger hinanden konstruktivt i tilrettelæggelsen af skoledagen.

I citatet nedenfor fremhæver en specialpædagog for eksempel værdien og udfordringerne ved at anerkende hinanden i de tværfaglige samarbejde på skolen:

"Så netop at være respektfuld omkring vores roller, tror jeg er vigtigt. Jeg tror, at mange lærere føler, at vi kommer for at pege på alt det, de ikke kan. Det er en øvelse for os, hvordan vi får etableret det samarbejde, hvor det bliver trygt, at vi skal bidrage med noget hver især. Og de er lige så vigtige for os, som vi er for dem. Men det er svært. Det er jo også en kultur, kan man sige. Jeg tror, at der er mange lærere, som arbejder meget selvstændigt (...) Så jeg tror ikke altid vi er så gode til at samarbejde, altså bruge hinanden."

Undersøgelsen viser, at skolens ledelse kan gøre en forskel ved aktivt at understøtte og prioritere et tæt tværfagligt samarbejde – for eksempel ved at vise gevinsterne, som samarbejdet på tværs af fagligheder kan give, og ved at skabe rum for, at det pædagogiske personale på skolen kan planlægge skoledagen i fællesskab.

Jeres rolle som ledelse i forvaltningen og på skoler

Som ledelse har I et ansvar for at klæde medarbejderne på til at have tillid til hinandens fagligheder, viden og kompetencer og bruger dem konstruktivt. Det er vigtigt, at de forskellige fagligheder på skolen – for eksempel pædagoger, lærere og andet pædagogisk personale – kan planlægge sammen og sparre med hinanden.

Sådan kan I gøre

For at skabe tydelighed om og plads til en tværfagligt anerkendende kultur, kan I for eksempel fokusere på følgende:

- **Gør værdien af det tværfaglige samarbejde konkret:** Italesæt konkrete eksempler på, hvordan for eksempel pædagoger kan styrke børnefællesskabet i undervisningen, eller hvordan læreres observationer kan give pædagoger ny viden om børnene.
- **Find inspiration hos hinanden:** Lad for eksempel personalet på kommunens skoler komme på besøg hos hinanden og se, hvordan samarbejdet kan fungere.
- **Skab rum for fælles planlægning af undervisningen:** Når lærere, pædagoger og ressourcepersoner planlægger undervisningen sammen, får de bedre blik for, hvordan deres fagligheder kan spille sammen. Det giver undervisning, hvor børnene får gavn af både pædagogisk støtte og faglig dybde.

Kolofon

Fælles forståelse og tværfagligt samarbejde

Redaktion:

Kontor for Viden og Puljer, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, Børne- og Undervisningsministeriet

Layout:

Børne- og Undervisningsministeriet

Foto:

Vigerslev Alle Skole_2022_IMG_8258

Publikationen kan ikke bestilles, men den kan hentes på Børne- og Undervisningsministeriets hjemmeside

Eventuelle henvendelser af indholdsmæssig karakter rettes til Kontor for Viden og Puljer, Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Udgivet af:

Børne- og Undervisningsministeriet, 2025

